

Martie 1986

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Primăvara patriei

Neasemuite sînt înfăptuirile istoriei atunci cînd timpul nu se cerne în zadar peste lucruri și oameni, neasemuite sînt înfăptuirile omului atunci cînd adevărul se află în puterea lui, la îndemîna uneltor sale. Neînchipuit de frumoasă este privirea omului atunci cînd libertatea luminează în mințile lui și nu în vreun astru îndepărtat și rece.

Vine spre noi o altă primăvară, cu toate semnele ei.

Miresme vii dansează deasupra ogoarelor, miresme de grîu incolțit. Se aude un vuiet în toate semintele, un murmur neîntrerupt suind de sub brazde.

Este o primăvară cînd sărbătorim lucrările de bine ale timpului dar mai cu seamă nașterea frumuseții în viața patriei, în viața oamenilor ei.

Există, desigur, o patrie a lucrurilor, desfășurată în simfonii de forme și culori, o lume a celor efemere și una a permanentelor, a celor durabile. Casa în care trăiești, drumul pe care calci, uneltele care-ți sînt de folos pretutindeni clădesc și ele, fără contenire, clipele istoriei.

Există, desigur, o patrie a înfăptuirilor, construită din energiile gândului și ale îndrăzneții, din țaria de a te lăsa mistuit de flacăra viitorului, de a spune „nu” minciunii, lașității și inerției, de a te ridica din ceturile dulci ale multumirii și de a te risipi în bucuria unanimă.

Fără îndoială, și acestea clădesc durata istoriei.

Sintem o patrie a vitejiei. Nume de voievozi, de eroi și nume de ctitori laolaltă scriind paginile dreptății și ale adevărului în cartea neamului, laolaltă iesind în viscolul vremii cu spada, cu scutul, cu gîndul, laolaltă punîndu-și viața în calea săgeții.

Fără tăgadă, durata istoriei pe faptele lor se zidește.

Există o patrie a ideilor înalte, în care se integrează puterea noastră interioară, în care se compară și se îmbină întreaga noastră experiență, memoria noastră, năzuințele prin care călătorim spre viitor, centrînd astfel sensul unic al permanenței umane în miezul unei personalități a istoriei.

În spațiul acesta se naște credința în victoria luminii, se naște ființa istorică și socială, cea care cunoaște marile determinante ale devenirii, cea care tînde spre major, spre esențial.

Tot aici își are sălaş flacăra vizionară, farul neobosit al unei duble deschideri spre profunzimile conștiinței, spre trecut, dar și spre viitor; către asumarea valorilor naționale, și către prelucrarea acestora în consens cu legile rigorii și ale entuziasmului, către nevoia de mai bine.

Atunci cînd o străbat culorile de primăvară ale patriei, ființa noastră se vede alcătuită din aceste dimensiuni fundamentale. E clipa în care ea devine cuibul aurit al cuvintelor pe care le vorbești și le scrii, locul în care fiecare sunet al cuvintelor călătorește fără teamă și liber de la om la om, unde miezul fiecărui înțeles îmbracă atît de bine haina de argint a rostirii, unde întrebarea ia forma păsării zvîcnind dintre ramuri, unde orice răspuns devine pe dată o lumină deasupra cîmpului înflorit, unde însăși tăcerea se face munte de piatră purtînd prin vremi povara codrului și sclipirea izvoarelor ascunse. Recunoașterea acestui loc se petrece, însă, în încăperea de vis și de frumusețe a sufletului. Acolo tot ce vezi și auzi capătă nume și chip și pînă a se înfășura în mantia subțire a șoaptei, se distilează ca mierea în faguri, construind zidurile unei seminte miraculoase, construind patria interioară.

Și iată, locul în tine al acestei seminte, locul în tine al făptuirii ei nevăzute este cel dintîi pămînt al tău, cea dintîi temelie de casă, odaia unde poți aștepta încrezător, unde poți iubi și plînge, întîiul loc spre care te poți întoarce de oriunde.

Primăvara patriei în imprimăvărata sărbătoare a întemeierii partidului nostru, ctitorul timpului de izbînză din viața multilaterală a României.

Victor Traian RUSU

Ion Carp Fluierici :

Tînăr comunist

DE VEGHE

Vesnicind miracolul
grîu invadează continentul libertății
și-nalță poeme de dragoste
pe trupul lui Martie.
O blîndă adiere de liniște
străbate Patria
ridicînd turnuri de vesnicie
la porțile de arginț ale oraselor.
Undeva ochiul nemărginit al țăranului
topește cămașa de brumă,
unde brațul oțelului
seamănă în statonnicie
raze de purpură
și de biruință.
Pretutindeni
ca o torță imprăștiind întinericul
ca un zid inconjurînd cetatea
veghează cuvîntul Partidului !

Ion COZMEI

„Între coloane ale istoriei“

— PERIPLU CONTEMPORAN —

Convorbire cu prof. univ. DINU C. GIURESCU

O convorbire cu prof. Dinu C. Giurescu se transformă, indiferent de subiectul abordat, într-un pasionant periplu în istoria și civilizația Europei. De data aceasta, problematica disciplinei s-a legat de Congresul internațional de științe istorice de la Stuttgart, din vara anului 1985.

A PRIVI

Pentru sufletul meu, un anotimp e totdeauna o vîrstă întreagă. Mai ales cel în care natura își „pune la cale” rosturile, lucrarea de peste an. Lucrarea ei și, deopotrivă, a celor ce au de partea lor sănatatea seminței, miracolul ei. Iată, grînele au ieșit din tăcerile albe și învață să adune soarele în visul către piine. Către bucuria curată a omului deprins cu grijile pămîntului, cu așteptările niciodată stînte.

Primăvara — o obsesie? Dar cînd nu a fost? Fiindcă ne-am obișnuit să credem în viața culorilor ce se alcătuiesc acum. În pornirile vegetale ce ne îmbracă

speranțele. Fiindcă nimic din ce se arată a fi nu poate scăpa gîndului, retinei. Și nici istoriei pe care o scriu plecările noastre în cîmp. Meditația noastră în universul lui.

Se întîmplă, deci, în acest preludiu tulburător al anului, ceea ce simțeam că se va petrece cînd zăpezile coborau în ape sau acolo unde rădăcinile și-au spălat ochii în marea dimineață a țării. Nădejile migrează, lucide, spre vetrele piinii, către „incendiul” floral al livezilor. Spre pajști ce urcă pînă-n munții statonnicilor noastre. Nu-i, aș zice, aproape nimic nou în aceasta. Sau poate așa

autograf

ȘT. ȘTEFĂNESCU!

Dimitrie Onciul și idealul Unirii

Născut la 26 octombrie / 7 noiembrie 1856 în comuna Straja din județul Suceava, comună al cărei nume are valoare de simbol al permanenței vechi în apărarea ființei naționale, D. Onciul a făcut parte din generația care a înscris în știință, ca de altfel și în literatura românească, o adevărată „epocă de aur”. Aceasta s-a manifestat pe fondul de avînt economic, înlesnit de poziția de independență politică cistigată de România în cursul războiului româno-ruso-otoman din 1877—1878. Este epoca în care în domeniul istoriografiei, pe lîngă mai vechea generație de istorici din care făceau parte B. P. Hasdeu, A. Odobescu, V. A. Urechia s-au afirmat noi nume de autoritate, A. D. Xenopol, N. Iorga, D. Onciul, I. Bogdan, V. Părvan, C. Giurescu. Activitatea lor și-a găsit expresia în nari realizări istoriografice: de la ediții critice de izvoare, adevărate modele ale genului, la lucrări monografice de largă informație și orizont istoric, de la efortul pentru mari sinteze de istoria românilor, la lucrări de istorie universală sau de teorie și filozofie a istoriei.

D. Onciul, după studii temeinice la Cernăuți și Viena, a ajuns în 1896, prin concurs, titularul catedrei de istoria și literatura românilor pînă la Mihai Viteazul, de la Universitatea din București. Aci el avea să devină un mare creator de școală, „inițiatorul studiilor critice de istoria românilor”.

Rezultatul investigațiilor lui D. Onciul privind continuitatea populației daco-romane la nordul Dunării după retragerea legiunilor și administrației romane din Dacia, originea și dezvoltarea statelor românești își păstrează în mare măsură valabilitatea și azi. La data apariției lor, studiile lui D. Onciul au fost — spunea N. Iorga — „o revelație pentru cei care puteau pricepe”.

Om de știință de mare probitate, D. Onciul a înțeles să facă din știință o armă în slujba marilor idealuri ale societății românești a vremii. El s-a legat printr-o strînsă prietenie de acei cărturari români, cum erau N. Iorga, I. Bogdan, G. Cosbuc, Valeriu Braniste ș.a., militanți pentru împlinirea visului atitor generații, realizarea statului național unitar român.

Prin importante funcții deținute în viața științifică a țării, ca și prin conferințele publice, pregătite tot atît de serios, ca și prelegerile universitare și străbătute de căld patriotice, D. Onciul a contribuit la pregătirea spirituală a generației „Marilor Uniri”.

În conferința ținută în 1905 la Ateneul Român cu prilejul zilei de 24 ianuarie, D. Onciul, vorbind de factorii generatori ai actului din 1859, care a pus bazele României moderne, arăta: „Scrie le-a fost celor două țări surori, Țara Românească și Țara Moldovei, unite de natură prin așezarea lor geografică, unite de istorie prin alcătuirea lor națională și politică, scris le-a fost, chiar de la începutul lor ca state românești, să fie unite într-o Românie singură și nedespărțită. Precum apele lor se unesc în albia Dunării, precum munții lor se unesc în lanțul Carpaților, precum cîmpurile lor se unesc în șesul românesc, — de asemenea cele două țări erau unite prin aceeași origină, prin aceeași limbă și lege, prin aceeași simțire a fiilor săi. Conștiința unității lor naționale era în conștiința neamului întreg, era în conștiința tuturor care, în bine sau în rău, au avut atingere cu ele”.

Ca și alți oameni de cultură, D. Onciul considera că unirea din 1859 a deschis drumul pentru întregirea statală, culturii revenindu-i un rol însemnat în întărirea solidarității naționale. Ca vicepreședinte al Ligii Culturale, prezidînd serbările acesteia din 1911, în discursul său D. Onciul, sublinia că un singur gînd animă conducerea Ligii: „întărirea unității culturale a tuturor românilor și a solidarității naționale”.

Neuitîndu-și nici un moment rădăcinile și prețind rolul Bucovinei în mișcarea națională care a condus la crearea statului național unitar român, D. Onciul dădea expresie bucuriei lui la vestea unirii Bucovinei cu România. La 7 noiembrie 1918 el trimitea o telegramă Adunării românilor bucovineni, reprezentanța națională care — scria D. Onciul — „a îndeplinit cel mai mare act național al Bucovinei românești. Trăiască seampa Bucovină reînviată la viață românească! Trăiască, crească și înflorească Româניה!”.

Fidel dictonului „ne quid falsi audeat, ne quid veri non audeat historia” (nimic fals să nu cuteze, nimic adevărat să nu se sfiască a spune istoria), D. Onciul putea spune cu îndreptățită satisfacție la Academia, în mai 1919, că „la plînirea secolelor, generațiunea noastră era predestinată, cu necesitate istorică, să vadă această încoronare a luptelor și aspirațiilor generațiilor trecute”.

— Participarea noastră a fost bună, iar cit privește nivelul științific — sensibil egal cu al istoricilor din celelalte țări. Cînd cunoști meseria temeinic, ești la nivelul celorlalți. „Temeinic” include și înțelegerea evoluțiilor general-europene. Flexibilitate și nuanțare, cunoașterea fluentă a una-două limbi străine (preponderente au fost engleza și franceza, urmate de germană); să ai experiența lucrurilor, a activităților proprii unui congres. Acestea se învață. Temeinic mai înseamnă intervențiile (pregătite în timpul lucrărilor; cele scrise de acasă, fără cunoașterea referatelor sau rapoartelor nu dau rezultatele dorite). Cit privește expoziția de carte românească — bine a fost reprezentată arheologia. De asemenea, culegerile de documente. De

atenție s-au bucurat documentele referitoare la actul de la 23 August și cele despre răscoala lui Horia. Mi-am dat seama acolo că evenimentele de la 23 August au avut implicații mult mai mari decît o admit colegii din unele țări. În această direcție, dialogul se cuvine extins.

— Ideea dialogului v-a preocupat, se pare, dintotdeauna.

— Dialogul e posibil între istoricii tuturor națiunilor. Drumul spre o apropiere a pozițiilor e greu, dar posibil. Tendința de izolare este dezastroasă. Numai prin dialog se poate dezvolta înțelegerea. Stuttgart a

(continuare în pag. III)

Consemnată de Mircea FILIP

MAREA DIMINEAȚĂ A PĂMÎNTULUI

care culesul ni-l închipuim ca pe o sărbătoare a palmelor. Numai a lor, așa cum se cade, pentru că munca li-i crez, iar oboseala li-i mersul spre orizontul belșugului. Pentru că au ascultat de înțelepciunea crescută în „cernoziomul minții”.

Cîmpurile și-au apropiat oamenii, au intrat în stăpînirea gestului lor. A vredniciei lor totdeauna trează și niciodată gălăgioasă. Așezările își primenesc fața și vor să devină metafore.

Primăvara, prin ea și prin noi, e un verb tînăr.

Ion PARANICI

Ultima carte a etnologului Romulus Vulcănescu, **Mitologie română**, este primită cu interes de publicul de specialiști și de nespecialiști, care caută în ea răspunsuri la întrebări fundamentale privind etnicitatea și cultura noastră. O cantitate impresionantă de informații din izvoare nescrise (arheologice, etnografice, folclorice) și izvoare scrise (documente) interne și externe, în mod fatal nepuizabile, este pusă în slujba unei vechi idei a autorului: unicitatea și organicitatea etnoculturii, ca sumă a culturii „etnografice” și a celei „academice”.

O primă impresie de lectură este că ne aflăm în fața unui corpus de tradiții, legende, simboluri culturale și că ni se oferă o bibliografie comentată a problemei. Facultățile depășite însă, chiar și prin modul de organizare și de utilizare a materialului factual, ce conține în sine finalitatea demersului: coagularea sistemului de semnificații care dau sensul major al culturii naționale încadrate unui ansamblu cultural cu contur spațio-temporal foarte larg, dar precis. Prima încercare de acest fel a făcut-o în **Fenomenul horal** (Craiova, 1944) în replică cu Părvan, Blaga, Crăinic ș.a. Această preocupare constituie dominantă tematică a creației științifice a lui Romulus Vulcănescu.

Dominanta metodologică o constituie dotarea propriului discurs științific cu termeni, concepte și concepții teoretice originale, redefinite și redefinite în funcționalitatea lor. Se simte febrilitatea teoretizării, cauzată de ambiguitatea sau insuficiența uneltelor deja existente în mina etnologilor, antropologilor sau mitologilor. Este și situația oarecum îngrățată a etnologiei, ca disciplină plurală și sincretică, de a încălca hotare și de a-și alipi teritoriul „străine” în încercarea de a epuiza propriul obiect, atât de complicat în orizontalitatea sincronă și verticalitatea diacronică. Vrînd-nevrînd, se adună istoria, etnografia, folcloristica, lingvistica, filozofia culturii, sociologia generală și sociologia culturii. În primele capitole ale citatei lucrări ce-și propunea, în 1944, reconsiderarea **conceptului** de speci-

fic național, autorul denunța cu patos insuficiența sau improprietatea metodelor și sistemelor existente și făcea un mare efort de instaurare a unor noi metode analitice și viziuni interpretative adecvate obiectului. Deceniile următoare au acumulat atât fapte noi, rezultate din cercetările arheologice, de arhivă și de teren, cât și importante contribuții teoretice, inclusiv în „știința miturilor”, dar nici terminologia (imperfectă), nici teoria generală (incompletă) nu multumesc cercetătorul. De aceea în **Mitologie română** explicitările teoretice nu se epuizează în primele capitole special afectate, ci se infiltrează constant de-a lungul demersului descriptiv și interpretativ, autorul făruindu-și uneltele și metodele pe măsură ce are nevoie de ele.

Scopul ultim și fundamental al masivului studiu este „cunoașterea

punct de vedere epistemologic, mitul este „un elaborat polivalent, polisemic și poliglosic” (pag. 31) care trebuie studiat din perspectiva psihogenezei, sociogenezei și etnogenezei.

Printr-o a doua afirmație fermă conferă creației mitice atributul permanenței. Gîndirea mitică este o realitate universală în timp și spațiu, o manifestare culturală continuă, inclusiv în contemporaneitate, o condiție sine qua non a ființei culturale. Dacă mitul este „un răspuns episodic la o întrebare incitantă, referitoare la mitologia universului, fapturilor, lucrurilor, ideilor, sentimentelor și comportamentelor”, atunci putem accepta că întreaga viață materială și spirituală a umanității, inclusiv cea științifică, este **mitificată**. Pe de o parte, spune autorul, secolele XIX și XX au cunoscut

pistemologic și semantic al unui popor.

Permanențizarea mitogenezei implică și istoricitatea ei, o continuă devenire, pe care Romulus Vulcănescu o descrie într-un mod propriu, cu termeni puțin derutanți. Plecînd de la realitatea culturală actuală căreia îi identifică și descrie sistemul de mituri, caută **relictele mitice** din substrat (tracodacic și romanic), **reminiscențele mitice** din adstrat (epoca etnogenezei și cea medievală) și speciile neomitice din stratul evolutiv: colinde, legende, balade, basme, povestiri (pag. 34). Sensul invers al traiectului deductiv nu-i inspiră încredere, căci: „ipoteza relevării trecutului îndepărtat prin unele supraviețuiri din trecutul îndepărtat, prin unele supraviețuiri în trecutul apropiat, în baza ideii că trecutul își prelungește antenele în timp, poate duce la erori de interpretare” (pag. 57).

În demersul său interpretativ și descriptiv ia în discuție orice element formal căruia îi presupune un semantism de origine mitică, inclusiv stilemele mitopoetice ca alegoria, simbolul și metafora și afirmă existența unor mituri fără fabulație, fără anecdotică, fără iconografie, contrazicînd chiar sensul etimologic al termenului. Se acumulează astfel o mare cantitate de date pe care autorul le organizează după criterii cronologice, semantice și funcționale. Prima parte, o cronologie a sistemului de mituri, de la cele ancestrale și indoeuropene la cele din epoca etnogenezei, este subliniat descriptiv. Partea a doua pro-

(continuare în pag. IV)

Cornelia MINICUȚĂ

*) Editura Academiei R.S.R., București, 1985.

ROMULUS VULCĂNESCU: MITOLOGIE ROMÂNĂ*)

și explicarea realității etnoculturale prin mit” (pag. 25), care nu poate fi abordat decît cu mijloacele interdisciplinarității. Trei afirmații din această teorie a mitului delimitează evident situația lui Romulus Vulcănescu în accidentul și imprezvizibilul teren al mitologiei. În viziunea sa, mitul este elaborat prin contribuția osmotică a conștiinței, subconștiinței și inconștiinței, rămînd însă în zona raționalului și a unei logicități specifice, fără nici un atribut negativ (hibrid, abscons, absurd). Gîndirea mitică și cea științifică sînt configurate de serii paralele de categorii fundamentale, etnologice și gnosologice: timpul, spațiul, causalitatea, finalitatea. Opoziția dintre cele două serii poate fi subsumată opoziției fundamentale subiectiv/obiectiv. Din

„resurrecția general-umană a mitificării”, pe de alta în lumea contemporană mitogeneza are un caracter poluant, este un paleativ, o supapă, o refulare și, de ce să nu o spunem, oncoari o abateră de la marea spiritualității propriu-zise” (pag. 32). Credem că în aceste cazuri este vorba de o esențială și degradantă mutație funcțională și semantică prin care este anulat procesul mitificării.

Prin a treia afirmație, Romulus Vulcănescu introduce în aria mitologiei creații ale **culturii academice**, postulînd astfel unitatea etnoculturală. Deși ca opere ale unor subiectivități individuale au alt statut ontologic și social decît operele culturale etnografice, ele se încadrează în același sistem e-

A tmosferă saturniană, faldurile grele ale nopții mătură lumea de la un capăt la celălalt, eu insumi, fidelă particula inserată legilor lui Kepler, mă învîrt în jurul tău sorbindu-ți cu nesaț parfumul, mîncătoare de inimă, tu salți pe asfalt ușor absorbită fiind de analiza discursului fantastic, în speță de exagerare, de calul alb, uriașul, care pătrunde într-o bună zi în oraș și care trece cu ușurință prin ziduri, prin ferestre, tulburînd visele oamenilor, el, tinărul aspirant la gloria literară, se identifică cu tema, eu, timid, hotărît să te urmez pînă și în pinzele albe, îți cumpăr un buchet de trandafiri pe care tu îl ieși neglijent, balansîndu-l din ce în ce mai nesigur prin aer.

Ajungem într-un firziu, poarta sefrită gotică, simt într-adevăr o poftă nebună de adevăr, o curte babiloniană ne primește cu parfum de gutui și tatăl, abulic, chel, îmi întinde o mînă unsuroasă capabilă să ascundă în ea jumătate din univers, un roi de mătuse dintr-un arbore genealogic frînt încercă o diversivne concretizată într-o tavă cu băuturi fine și un pachet de țigări de ocazie, mama tronează pe un jilț nu mai știu din ce secol, jilțul e mîncat de-a binelea de carii și fiecare mișcare a mamei pare un pas către o iminentă sinucidere. Tinărul, figură de martir, cumînd smecheriile străzii, învîrte în mîini un caiet învelit într-o copertă aurie, mă înclin ceremonios către toată lumea înainte de a mă așeza, mă prind în joc și-ți urmărește pe furis linia sinuoasă a trupului. Dar dați Cezarului ce e al Cezarului! Discursul tău înghite pe negîndite mai bine o jumătate de oră dar eu te inspir cu nesaț, cu responsabilitate, civic, apoi nerușinat, așa numai pentru mine, prin fața noastră defilează Borges, Joyce, Kafka, și alți scriitori pe care îi stimează domnul cititor, arta, închei tu maiestuosă, arta e sublimul convertit în speranță, mătusele bat ușor din palme, tu mă privești cu blîndețe și în adinecul inimii cred, naivul de mine, că te voi recupera în curînd.

Te pierd, din nefericire, orfeic, în clipa în care tinărul aspirant îți aruncă un mînunchi de priviri angelice, are un glas ascuțit și citește cursiv și dintr-odată gustul dulceții, fumul de țigară net afrodisiac, lumina înșinuantă a plafonierii mă fac să mă simt de-a dreptul savonarolian, să rup foile

tinărului aspirant și cărțile care cutează să mai existe în această casă, calul, uriașul cal alb are o convorbire savantă cu mătusele care se biție de emoție pe scaune, ce bine m-a creionat spune cea de patruzeci de ani, îmbrăcată într-un tăior al epocii feministe, sînt întocmai cuvintele mele, exclamă o alta bătîndu-se ușurel cu palma pe genunchi, cea mai bătrîna din toate, aproape surdă, nu scoate o vorbă dar o simt ca fiind mai periculoasă căci de bună seamă celelalte patru simțuri îi funcționează de minune punînd la cale o ofensivă nimicitoare împotriva propriului meu spirit care, poznaș, s-a ancorat în decolteul iubitei.

Calul alb, uriaș, rivalizînd Everest-ul, poate fi zărit și călărit doar de oamenii care n-au încheiat contract cu le diable, e a dracului de multă trăire în proza fiului meu, gîngurește tatăl, aburit

PROZĂ

Ovidiu Bufniță

Salvarea artistului în tinerețe

de propriile sale necesități dionisiace, și multă suferință, mai zice încurcîndu-se într-o frază despre existența-omenirii-care-suferă și-gîndește, îl salvez în ultima clipă oferindu-i un foc, se află, marginal, că nu am tangențe cu literatura, și interesul vizual al mătusilor scade, sînt doar bietul îndrăgostit, prințul Kalaf atras, amețit, pe jumătate îngurgit de parfumul Turandot, tu, iubito, nu-ți mai întorci privirea către mine, ușor absorbită fiind de o polemici deșartă, mama își revendică a-

cum o porțiune deloc de neglijat din textul literar, e amestecat prietenul nostru Sigmund F. și iată complexul oedipian e gata pus la punct, seara lincezește, sleită.

Încerc o contrabalansare și zic așa, într-o doară, că după altele secole de la descoperirea scrisului cineva o fi inventat o teorie comodă care să demonstreze că literatură e/nu e un joc gratuit, spun asta și-mi scormonesc mîntea după un nume, după o autoritate demnă de luat în seamă, fraza, penibilă, explodează în încăperea, tu te întorci mirat, grațuitate, cine a pronunțat grațuitate, unei mătuse i se zbate ochiul, tatăl mă privește dezaprobat, fiul meu face un lucru serios, mă refugiez aleatoriu prin ungherele încăperii încercînd să traversez cu demnitate momentul de perplexitate revoltă.

Oarecum ușurat, te priveș cu detașare, așa pierdută cum ești în universul imaginar, înconjurată de mătusele cu aer tranșant, primejdios, gata să participe napoleonian la toate bătăliile literare ale nepotului care îmi face cu ochiul bărbătește, semn că se dezie de toată mascarada, tu continui să stai cu spatele și să porți o discuție academică cu spiritele reunite ale lui Barthes/Todorov și zic a-tunci, strig, undeva înlăuntrul meu, plin de iubire, fir-ai a dracului de femeie și cobor aproape neobservat pe treptele alunecoase, tainice în pivniță.

Pivnița e răcoasă, plină de butoaie, rabelaisiană, tinărul suride superior, le-am făcut-o, scoate dintr-o ascunzătoare un sul, trîncînim despre degradare, neîncredere și autoritate în timp ce-mi prezintă cu aplomb picturile sale, a aruncat demult la gunoi cultul enumerării și nu-mi vorbește de Turner, Rembrandt și alți artiști pe care îi stimează domnul cititor, îmi explică dezinvolt felul în care folosește lumina și ce legătură are acest lucru cu stările lui sufletești, și proza, întreb, o invenție de-a lor, probabil obsesiva, se laudă cu trăirile intense, mai ales cu mulțimea de cuvinte, cuvintele goale, pompoase, scriitura e o subversiune, îmi explică savant, îl cred pe cuvînt și mă simt nemaipomenit călare pe buțoiul mustind de vin în timp ce, sus, printre mătusele narcotizate de singurul succes literar, rod al întregii familii, tu, iubita mea, tu, parfumul meu/Turandot îmi devorezi absența pînă la starea de singurătate.

PERMANENȚE

ION I. NISTOR

Îl văd îmbrăcat în roba neagră de rector, așa cum m-a promovat doctor. Chipul lui se identifică pentru mine cu chipul „rectorului”. Alt rector în cei șase ani de licență și de doctorat (octombrie 1931 — martie 1937) n-am avut. Pentru noi, cei care formam generația din acești ani, Ion I. Nistor a fost profesorul Ilustru de istorie, rectorul Universității și directorul revistei **Junimea literară**. George Tofan își începuse și-si sfîrșise munca la această revistă cu mari colaboratori, îi luase locul Ion I. Nistor, ca director, iar profesorul de literatură și de folclor Leca Morariu, ca secretar, apoi acesta din urmă își întemeiease revistele sale și venise la rînd secretarul Traian Chelariu. La îndemnul lui Ion I. Nistor, paginile revistei au fost deschise generației tinere de poeți și prozatori (Julian Vesper, E. Ar. Zaharia, George Drumur etc.).

Marele istoric și academician care-și immortalizase numele în istoria poporului românesc, dărînd posterității scrieri de mare valoare, a dovedit o largă înțelegere pentru cei care încercau să se afirmă. Ne adunam o dată pe lună la el acasă. Ni se servea ceai și prăjituri, apoi urma un ritual de la sine acceptat. Se citea într-o ordine liber consimțită, ținîndu-se seama de vîrstă. Rectorul citea de fiecare dată articolul de fond. ceilalți veneau la rînd. Discuții nu erau, fiindcă fiecare colaborator aducea manuscrise publicabile.

Cenaclul din casa lui Ion I. Nistor consacra pe cei care se bucurau de atenția sa. Nu era numai decît să publici ceea ce citeai. Goana după publicitate i se părea suspectă și s-a impregnat cu fierul roșu în sufletele unora dintre discipolii săi, care și-au cumpănit fiecare scriere. Aceasta a fost marea lecție a lui Ion I. Nistor, strălucită figură a culturii din Țara de Sus.

Petru REZUȘ

VIORICA
ANA COZAN

Kilometrul zero

călătoria dintii clandestină din poiana ursului la Suceava aeriană plutire s-a topit în ce întîlnire, beție ce ziuă de post ? ! urca în mai carpatul buzunarele doidora cu aur o știu pe de rost —

două sumane și briie cum greu am prins a vedea pe un anume fel de licoare... bunica drept a injurat ! călătoria dintii clandestină din poiana ursului la Suceava peste albastrele zilei eleștele tot dăinuie în amiază la kilometrul zero privilegiat... !

După anotimpul solar al pașilor

După anotimpul solar al pașilor pe culmea suratelor, inmîite păduri a fost dat să ne măsoare ursoaica laptele inimii brune, verde-gălbui...

E-o primăvară lungă pietroasă cînd iubeste așa bolovănită la capătul de riu ! Un ochi al ei trezit — cochilza lui mare trezește și-nlumină al frunzelor murmur —

Nu-i vameșă ursoaica peste bulboana lunii ! Ea urlă cît dispăre în pîntecul greu după anotimpul solar al pașilor privilegiul, surisul — dăruite chipului meu !

Secol douăzeci

din cită bucurie supușenie luptă se naște într-un ceas al vederii copilul — secol douăzeci El, care în dreptul vieții poartă sub arcada sprincenelor curcubeie de pești alungați din bulboanele mereu străvezii ale timpului...

cu miez de anotimp și de cocoare statornic-spic de iarbă-l înveșmîntă ! e craul năzuințelor aproape cu-o aripă de fluture mai sfîntă —

dacă-l aștept cu flori sub umbrele pădurii, cum în copilăria toată ne-au așteptat la asfințit de soare, unii prinde și rupe cu brațul oțelit al mînunchiului hălăduiește cuvîntul cu colți singerii din cărare în cărare și din om în om biata inserare cu mers de anotimp fără cocoare

Vulpile

lui George Sidorovici

au vulpile la noi în prelungirea blăni cînd le urcăm în sănii ori după un pîriu aproape de izvoare la cumpăna morții un zornăit color al rugilor de mur

că beau minciunii înșpicarea-n sînge mai albă ca lumina vinovățită-n crini și dintr-odată n-o mai pot ascunde la nord, în prelungirea cozii ! ori și unde

Urme

eu fac un pas drept și încă un pas mai drept în zăpada înaltă pînă la riu — din copac în copac rîndunica sprostee neliniștea celor peste o mie de pui înghetați în urma lăsată pe zăpadă lumii

eu fac un zbor alb și încă un zbor prea alb după noul cel mai îndrăcit al copilăriei și prietenul uită într-o singură întîlnire îmbrățișarea inimă și lăntugul în urma lăsată pe nou lumii

eu sap o groapă neagră și încă o groapă foarte neagră dar nici umbra de neliniște rîndunici ori de prieten întru totul de aur regretul este cel care pe loc mă îmbrătoșă în urma lăsată pe pămînt lumii

Înflorește liliacul

înflorește liliacul alb drept la noi în grădină ! deasupra narciselor și-a toate cite-au să vină

din noaptea bătrînului orb curcubeul zilei scînteie — dar nu la noi în grădină se trece pe virfuri ca o femcie...

Bîzdîgăniile neprețuitului

Creangă

(III)

Firește că dobîndind starea de veghe asupra imaginii literare în parte, cititorul își va asuma riscul să se întoarcă mereu în urma poveștii cu întrebarea și să revadă universul prin care hălăduiește Harap Alb. Un simplu tabel cu ajutoarele protagonistului în acțiunea de dobîndire a fetei împăratului Roș, dă la iveală un algoritm (rod al organizării textului și nicidecum al „fanteziei” creatoare!) suficient de bine ordonat, căci:

1. Setilă (focul) potrivește temperatura — „nici fierbinte, nici rece” — din cămara (cuptorul) de aramă în care mult ospitalierul împărat găzduiește pe Harap-Alb și pe cei cinci însoțitori năstrușnici;

2. Flăminzilă (pămîntul) și Setilă (apa) isprăvesc, mistuind cu bine, 12 harabale de piine și 12 buți pline cu vin din cel hrănit, piinea, carnea și vinul fiind bucate de împărășanie păgînă;

3. Furnicile aleg nisipul de mac;

4. Ochilă (lumina) vede unde se ascunde — „după lună” — fata împăratului Roș, iar Păsăriță (aerul) se întinde și o găbuiește în ascunzătoare;

5. Crăiasa albinelor „zboară pe o brazul fetei împăratului Roș” determinînd-o să se miște și astfel Harap-Alb o poate deosebi de fata „luată de suflet”;

6. Calul lui Harap-Alb o amăgește pe turturică și îi smulge „apa și smicelele cu hapca”;

7. Turturica, lăsîndu-se măgulită, de cal, o trădează în fapt pe stăpîna-sa care îi și spune: „Alei, tolnă... da bine m-ai vindut!”.

Cum deja știm cine sînt tovarășii lui Harap-Alb, n-avem încotro și trebuie să ne întrebăm — spre a înțelege întregul — ce povară semnificativă poartă în această poveste și celelalte ajutoare. Să ne oprim, așadar, în fața furnicilor și-a albinelor măcar cu atenția cu care le-a onorat Harap-Alb, fie și sub ipoteza că personajul procedea așa în virtutea unor semnificații pe care poporul le acordă acestor gingășii în destule povești.

Din cuvintele cu care — altă constantă stilistică — își însoțesc darul, și furnica zburătoare — „fiindcă ești așa de bun de ț-a fost milă de viața noastră, cînd treceam podul și nu ne-ai stricat veselia... na-ți aripa

asta” — și crăiasa albinelor — „pentru că ești așa de bun și te-ai ostenit de ne-ai făcut adăpost... na-ți aripa asta” — s-ar părea că furnicile reprezintă nefacerea de rău iar albinele facerea de bine.

Ceea ce ar da următoarea ecuație narativă: pentru nefacerea de rău Harap-Alb va fi ajutat de furnici să aleagă — „Și într-un buc, au și ales nisipul de-o parte și macul de altă parte” — raul de bun, iar pentru facerea de bine va fi ajutat de crăiasa albinelor să „gicească” pe adevărata fată a împăratului Roș, de cealaltă „luată de suflet, tot de o vîrstă”; și nu e deosebire între dinsele nici la frumusețe, nici la stat, nici la purtat... dacă-i cunoaște-o care-i... adevărată” — să aleagă adică adevărul de fals.

Ceea ce înseamnă că la curtea împăratului Roș Harap-Alb — ca orice pețitor în străvechile obiceiuri românești la contractarea căsătoriei — este supus la șapte probe ritualice, între care alegerea raului de bun și alegerea adevărului de fals.

De unde o primă concluzie: nu există imagine literară — cel puțin în Povestea lui Harap-Alb — grațuită, lipsită de o semnificație expresivă. Creangă nu se joacă, el construiește un joc și fiecare bizdiganie își are rostul ei. Rostul turturicăi, de pildă, nici nu mai trebuie lămurit; îl știm, dacă nu din creația populară, măcar de la Văcărescu. Turturica este imaginea literară a dragostei credincioase sau încredințate căci fata împăratului — „luînd o turturică în brațe, spunîndu-i nu știu ce la ureche și sărutînd-o cu drag” — se dovedește, în ultimă instanță, îndrăgostită de Harap-Alb. Apoi, comportamentul turturicăi — „fiind mai ușoară”, „se repede ca prin foc și ie trei smicele de măr dulce și apă vie și apă moartă, și... ca fulgerul se întoarce înapoi” — în aducerea unui simbol al dragostei împărțite — „smicelele de măr dulce” — nu iscă nici o îndoielă. Deși, în rigoarea simbolisticii din basmele românești, turturica trebuie să aducă doar smicelele de măr dulce, iar apa vie și apa moartă să fie adușă de către cal.

Calul însă o „ie cu măgulele”. De ce?

I. FILIPCIUC

Cînd, prin 1929—30, Eusebiu Camilar se îndrepta către douăzeci, eu de abia pășeam în adolescența celor cînsprezece sau șaisprezece ani. Atunci l-am cunoscut, la gazda unde locuiam, ca elev, cu alți colegi, într-o căsuță din josul ruinelor Cetății de Scaun a lui Ștefan cel Mare.

Născut în satul Udești din Cordonul Bucovinei, a cutreierat mai tirziu România în lung și-n lat, dar s-a simțit mereu atras și legat de Tara Fagilor, toponimic pe care l-a adoptat ca titlu la revista condusă de el ca redactor (director fiind Constantin Milici, cantorul folclorist din Soloneț). În acea revistă, la îndemnul și sub îndrumarea lui Eusebiu, am debutat cu un pastel, în primăvara anului 1931. Parcă-l văd și acum pe mentorul meu coborînd de pe strada Ștefăniță Vodă spre Ștefan Ștefureac, să-mi aducă o veste bună și să mă bucure: „Dumitre, ț-a văzut vreedată numele tipărit?”. A desfacut spaltul încă umed de cerneală și mi-a arătat pseudonimul, cules cu litere negre, mascate, la sfîrșitul ultimei strofe din poezioara cu titlul Inserare: „Zefirul somnoros adoarme / Și apele de-abia mai curg / Și-adoarme în sfîrșit și Doina, / La pieptul calcului Amurg”.

Deși meandrele vieții ne-au purtat, în mare parte, pe căi diferite, am ră-

mas totdeauna în cele mai cordiale relații, dînsul adresîndu-mi-se uneori în scrisori, cu „Dragul meu prieten străvechi”. Buni prieteni și confrăți am rămas din zorii adolescenței mele pînă la anii amurgului său, cînd o boală necrutătoare ni l-a răpit prematur la sfîrșitul lui august 1965.

Zori de zi și amurg cu Eusebiu Camilar

cînd 55 de ani i-ar fi împlinit abia la 10 octombrie.

În toamna anului anterior, fiind delegat să organizez o șezătoare literară cu elevii școlii medii din Siret, unde eram profesor de română, l-am

invitat și pe Camilar. Mi-a răspuns cu mare entuziasm. După prezentarea ce l-am făcut-o pe scenă, evocînd momente emoționante din vremea vremea, cu recitări de versuri din primele sale poezii (Cetatea mea și Califul), publicate în revista „Moldova literară” din Mihăileni, a urmat conferința sa despre Sakuntala, pe care o tradusese din indiană. În continuare, a vorbit despre călătoriile făcute în „Impărăția soarelui”, dar țînd să accentueze că mai presus de toate i-a rămas iubirea de patrie și de mamă, căreia i-a adus din China un tulpan cusut cu fire de aur. Programul șezătorii a fost întregit cu recitări și lecturi din poeziile și proza distinsului invitat, de către elevii școlii.

La sfîrșitul festivității artistice, cadrele didactice i-au oferit o agapă, într-o atmosferă de neuitat. Cu toate rugămintele celor prezenți și ale altor intelectuali din Siret de a-și mai prelungi vizita, obligații personale, de scriitor și academician, nu i-au îngăduit-o. În gara Dornești, pînă unde l-am însoțit a doua zi, ca ultim salut, mi-a adresat cu emoție aceste cuvinte de pe treptele vagonului, ce aluneca lin: „Dumitre, ai grijă de tine!”... Sînt ultimele cuvinte auzite de mine din gura lui.

D. FLOREA RARIȘTE

Ars poetica

sire calului meu i se zbate ochiul sting
cel sub care doarme sfînxul
veghind la durerile lumii

e-o trecere a trupului prin trup
a întinericului prin întineric
a zilei prin zi
și toate acestea prin mine trec
și prin taină trec
doar cuvintele sînt acelea
care se opresc în noi

tu și cu mine sîntem tu și cu mine
și sînt la fel de orb ca și mine
și tu la fel de orb ca și tine
poate eu nu mai sînt eu
poate tu nu mai ești tu
dar ne pîndesc răni care nu se mai vindecă
sire calului meu i se zbate ochiul drept
cel sub care nedumerit
cu tîmpla la pietre călătorec riurile
care mă străbat
de la un capăt la altul al memoriei

Constantin UNGUREANU

Flacăra dintr-o noapte

umblînd într-o noapte
prin nisipul desertului
cu tălpile goale
ca un vînzător
o pădure
văd învîrtîndu-se
și-n mijlocul ei

o poiană de lumină de foc
ajung și strig
ah zăpada, înșelătoarea, înșelătoarea.

Gh. SILEA

Clipa odihnei

Mai cîntă bătrîni sub seară zvonuri de dor;
ehi, drumul meu vine atît de departe,
cel ce cîntă se spune e fără de moarte,
lin se coboară umbra odihnei peste ogor.
Iată, secerătorii întorși freacă înăc, înăc,
trec bînuindu-i pe-aici lingă inima mea,
cu brațele largi mai aprind peste cer cite-o stea
ca o naștere într-o dragoste-adîncă.
Bat brumele zării-a tirziu și-a popas
și-a tăciuni sfîrșind ca un cîntec păstrat peste vatră;
bărbații acestia cu chip de lumină și piatră
dogoarea și-o trec din pămînt către miinele ceas.

E o femeie ce piinea alături frămîntă,
pretutindeni miroase a dragoste și a jar,
și-a cules de curînd răscolit în brăzdar,
bătrînd ca un cîntec pe clipa odihnelor sfîntă.

Poem solitar

Dar uneori amiaza e nesfîrșit de calmă
iar timpul, o măsură din ce în ce mai grea,
își sapă adăpostul la subsuoara mea
cînd se prelinge ziua din cer ca o sudalmă

Că uneori am dreptul de-a fi umil și trist
ar fi a recunoaște o singură monadă,
precarul echilibru dîntii ei o tăgadă
că tu-ai murit și atunci sînt sigur că exist.

Dan NEMES

„Între coloane ale istoriei”

(urmare din pag. 1)

confirmat că o dezbatere de valoare științifică cere maximă profesionalitate, stăpînire de deplină a meseriei. Congresul — și nu numai el — a dovedit că profesionalitatea deplină e condiția minimă de la care trebuie pornit. Rezultatele reale depînd de pregătirea istoricilor fiecărei țări în parte, de calitatea lucrărilor, de posibilitatea de a fi la curent cu tendințele mondiale. Altfel? Rămii un istoric „local” și onest. Poate e locul să arăt că am sesizat uneori diferențe conturate între proiecția unui eveniment în interiorul unei țări și imaginea aceluiasi eveniment în alte părți.

— Înțelegem că e vorba și de unele teme ale istoriografiei noastre.

— Da. Acum trebuie să vezi cu precizie ce interesează comunitatea internațională a științelor istorice și cum să te înscrii prin cercetările țării tale.

— Dar în cazul unor atitudini polemice?

— Aici consider că trebuie avute în vedere două principii: 1. Să nu eviți dialogul cu partea care te contestă, chiar dacă ar avea păreri total opuse și și le exprimă fără fair-play; 2. Să înțelegi modalitatea de gîndire a oponentului.

— Ați putea rezuma unele preocupări sau dezbateri teoretice actuale?

— Există o tendință spre conceptualizare. Chiar Congresul a încercat să precizeze înțelesul unor termeni ca: „stat mic” și „stat mare” („mare putere”), „putere” și „autoritate”, „modernizare”, „capitalism”, „revoluție industrială” etc. Abordări utile, binevenite, dat fiind numărul mare al participanților cu orientări atît de diferite.

— Dar în privința interacțiunii „mari puteri” — „state mici”?

— A fost remarcată contribuția mai multor istorici străini. Profesorul C. Tamse (Norvegia) a accentuat in-

teracțiunea „mari puteri” — „state mici”. În care cele dintîi recunosc, în cele din urmă, și unele interese majore ale celor „mici”, dacă acestea din urmă își promovează scopurile în mod activ, și în limitele „posibilității” unei etape. Ponderea acestor state mici în dezvoltarea relațiilor europene, ca și componentele interne ale procesului lor de modernizare, au fost demonstrate de Hans Ulrich Jost (Elveția), Osmo Jussila (Finlanda), Dan Berindei și Cornelia Bodea (România).

— Ați intervenit în legătură cu această temă?

— Da. Profesorul Ennio di Nolfo (Italia) făcea o analiză interesantă a interacțiunii dintre forțele naționale italiene și marile puteri. În intervenție am reamintit că superioritatea militară a Austriei nu explică singură eșecul temporar al partidei naționale în nordul și centrul Italiei, în 1848—1849. A mai acționat și un alt factor, anume neutralitatea oficială declarată la Paris și Londra, în războiul austro-piemontez. O neutralitate care a favorizat restaurarea ordinii „legale” în Italia, de către armatele imperiale. Aceste evenimente se corelează cu evoluțiile din Ungaria și Principatele Române, din aceiași ani 1848—1849. Partida națională maghiară, care votase pentru reforme burghezo-liberale, a proclamat de asemenea, restaurarea unui stat ungar independent în granițele sale istorice și separarea sa de Austria. Partida națională română a încercat să înlăturească reforme structurale și să întărească autonomia politică a celor două Principate, Valahia și Moldova, cu țelul de a le uni într-un singur stat. Totodată, românii transilvăneni luptau pentru recunoașterea individualității lor naționale, în cadrul Imperiului austriac. Succesul acestor două revoluții ar fi amenințat și distrus sistemul și echilibrul puterilor, realizat în 1815 la Congresul de la Viena. Asemenea schimbări erau de negîndit pentru statele mari europene și forțele revoluționare naționale au fost copleșite în 1848—1849 de intervențiile militare străine. Lec-

ția a fost însă înțeleasă și în numai șapte ani (1859—1867) statele naționale ale românilor, italienilor și ungarilor au devenit realități. Această aparent „rapidă” construcție fusese posibilă și pentru că, în fiecare caz în parte, conducătorii politici au găsit căile proprii de a pune în „concordanță” scopurile majore ale națiunii lor, cu interesele marilor puteri.

— Dar contradicțiile dintre marile puteri și acțiunile statelor „mici”?

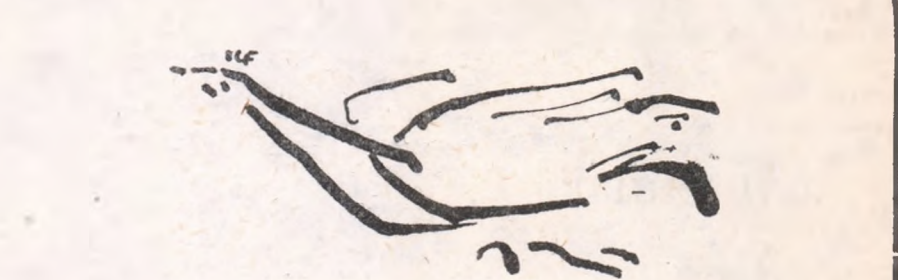
— Într-adevăr, contradicțiile dintre marile puteri au permis mișcările de eliberare națională din sud-estul Europei să acționeze cu șanse de reușită mărite. Comunicarea pe care am prezentat-o a exprimat un punct de vedere similar, formulat totuși într-o manieră diferită. Marile puteri au interese globale de care statele mici trebuie să țină seama. Aș zice: obligate. În caz contrar, acestea din urmă riscă să nu-și poată împlini unele din dezideratele lor majore. A fost o necesitate ca statele mici, de voie de nevoie, să-și „armonizeze” politica lor cu cerințele celor „mari”.

— În ce constă alternativa pe care o oferă prof. Olav Riste vizavi de politica înfăptuită de marile puteri?

— Analizele obișnuite s-au concentrat, de obicei, asupra reacțiilor statelor mici la politica celor mari. Alternativa prof. Olav Riste (Norvegia) propunea studierea altui aspect: în ce măsură inițiativele statelor mici au avut (au) un impact, un ecou, o repercusiune, asupra sistemului relațiilor internaționale? Colegul norvegian propunea studiul comparativ al statelor mici sud-estice și nord-estice în intervalul 1918—1938. Cererea mea adresată prof. O Riste era de a dezvolta ideea așa-numitului „vacuum al puterii în Europa”, după 1920 formulat în referatul d-sale. A fost un vacuum al puterii sau numai un dezechilibru?

— Ce punctări ați făcut în chestiunea conceptului de „proces al industrializării”?

— Discuțiile asupra conceptelor de modernizare, capitalism, revoluție industrială s-au dus în corelație cu formarea statelor naționale din Balcani. Desigur, această corelare este

un element important care ne trimite la „modelul” oferit de evoluția Marii Britanii, Franței, Germaniei (prin Renania mai ales), Belgia... Cu toate acestea, pentru sud-estul european, ideologia liberală, principiile burghezo-democratice au jucat un rol la fel de important. Ele au constituit o forță motrice, chiar dacă procesul industrializării a mers mult mai încet. Aplicarea programului politic bazat pe instaurarea drepturilor civice, unitate națională, reforme structurale, a fost un factor decisiv în întemeierea statelor naționale din sud-est, fără să fi avut o corelare sincronică cu industrializarea (pornită, dar rămasă mult în urmă). Un astfel de program care se regăsește, cu variante, în toate țările din zonă, a acționat ca o forță motrice, deoarece principalele clase și categorii sociale au avut un interes direct în a-l aplica (fiecare urmărind propriile sale obiective).

— Dacă la Congresul din '80, de la București, ideea unei Asociații a istoricilor europeni era doar un proiect, la Stuttgart el a devenit o realitate.

— Într-adevăr, inițiativa unui grup de istorici, de a organiza Asociația istoricilor europeni, răspunde unei necesități stringente, pentru cel puțin două motive. Mai întîi, studiul însuși al istoriei Europei. Intrucît Europa e alcătuită din 35 de națiuni, scopul permanent de a cunoaște trecutul fiecăruia, așa cum a putut fi reconstituit pînă astăzi, a apărut ca un obiectiv firesc, necesar. Dar există și evoluții generale, de bază, ca-

racteristice pentru întreaga arie continentală, în fiecare epocă, indiferent de (sau mai presus de) diviziunile politice și etnice. O probă a constituit-o însăși tematica Congresului. Al doilea motiv este experiența comună a atîtor generații, exacerbată în cursul celui de-al doilea război mondial. Ne aflăm în stadiul în care identitatea europeană și cele naționale sînt atît de intim legate, încît ele nu mai pot fi separate. Identitatea națională și valorile ei de bază sînt și vor fi în mod real păstrate numai în cadrul unei identități europene, într-o Europă unită. Altfel, patrimoniul multor națiuni continentale poate sau va fi, mai curînd sau mai tirziu, treptat pierdut. Pentru aceste motive, A. I. E. reprezintă un pas necesar spre o autentică înțelegere a identității noastre continentale. Congresul în științele istorice nu mai poate fi asigurat fără comunicarea internațională permanentă. Vine, deopotrivă, procurarea cărților noi, a fi „la zi” cu informația, în condițiile în care tot cartea rămîne mijlocul esențial de documentare, cu toate că în multe locuri misiunea aceasta a fost mult lărgită de mijloace tehnice, de industria computerilor. Mai este necesitate xeroxurilor care scutesc un mare volum de muncă fizică... Mai este și raportul între mass media și științele istorice. Sînt căile cele mai potrivite pentru ca adevărul să pătrundă în opinia publică, pentru a aduce pe oameni spre conlucrare, pentru a realiza o comunicare adevărată între ei, între națiuni.

JEAN JOUBERT (Franța)

Să vorbesc despre poezie?

Să vorbesc despre poezie? A, dar nu-s deloc teoretician! Și apoi, în ziua de-astăzi și-așa sint artiști savanți, ingineri. Mutație semantică, fonem, chiasm, apocopă, ei știu atât de bine să demonteze poemul, tot așa cum noi ne hazardăm uneori să demonțăm o pendulă. Cit despre montarea ei la loc, asta-i de-acum altă treabă. Ținem în căsușul palmei câteva mărunte piese delicate, al căror rost prea bine nu-l mai știm. Și ceasul este mut: de cântat nu mai cântă, nici ora n-o arată. Să zicem însă că mie cântatul pendulei îmi place, a-casă, după-amiază, când tăcerea devine picică, izvor, penumbră; și că prea puțin îmi pasă de misterele mecanicii ei. De asemenea, să zicem că-mi place să trăiesc după ceas, după un ceas al meu.

Să vorbim mai curînd, atunci, despre cum ia nastere poemul, vegetala aceasta, aștia vietate, trupul-șor subtil și irigat, bucuros-fe-

minin, care-i poemul. Viu și fragil, opac și pățimăș ca mierla, ca stinjelul, ori ca Meluzina-n dragoste. Și-i tocmai dimineața, fercasta se deschide spre florile din grădina, mai ești încă ciufu-lit de peste noapte. Te-ntinzi de-ți piriile ciolanele, caști în transparen-ța acestei dimineți-ferestre. Frumoasă vreme pentru un poem!

Iată unul ce tocmai zgreaptăna la geom. Este, de pildă, -nainte de toate, foșnitul unei rochii, o rază de soare, strecurată, o mierlă-n zbor razant peste zidul jos din față. Da, pasărea, de pildă. Înti pasărea de peno, ce ne trece pe dimineața ochiului, după aceea-i cuvîntul „mierlă”, cuvîntul „fugă”, cuvîntul „vitrăliu”. Și rochia a-n-cetat să foșnească, cuvîntul rochie mai stăruie încă-ndelung. Cuvîntul brusc, cuvîntul „tufiș”. Memo-rie, suflare de copil! Un gol prin-de-a se umple de-o lumină în care zburătăcesc cuvinte ce se cau-

tă, se mingie și se împreunăză E drept atunci ca să recurgem la coala albă de hirtie, deși un plic uzat, ori un dos de factură, rezolvă tot așa de bine treaba. Poemul nu e greu: se cuibărește orișunde. Trebuie doar repede să-l prinzi, apoi să-l slobozești ca să-și urmeze zborul, și, totuși, să-l conduci puțin; să i te zmulgi, să te topești și să transpări prin el. Îndreptătită clipă care ne unifică. Ochi mare care bate-ncet din pleoape. Stare de grație, da, grație a ochiului, a minii și a inimii.

Cu ultimul cuvînt notat, ascuțit poemul nascut dintr-o pasăre, un foșnet de veșmint, un scîlpăt de lumină. Fericire a textului ce suflă, cîntă, în care singele vieții gîlăie. (Dar uneori poemul moare-nainte ca zborul să și-l fi luat. Nimic nu l-ar putea-ncălzi: îl mototolești și-l zvârli la coșul de hirtie).

Umbra chiparosului se strînge — acum la rădăcina. Meluzina intră, în rochia-i albastră, aducînd cafeaua. Zice „Un poem” precum ar zice flori, o sărutare. Prin vi-țele de ieceră, deasupra porții, o mierlă inocentă-și sparge gusa de-afita fluierat.

Traducere de P. CONDURACHE

TEATRU

„O dragoste nebună, nebună, nebună...”

Cunoscut (mai ales) ca autor de comedii cu verificată priză la public, Tudor Popescu și-a propus în textul pus recent în scenă la Muncipalul sucevean să abordeze realitățile morale ale societății contemporane din alt unghi de vedere, pronunțat etic, propunîndu-ne o dezbatere despre fericire, împlinire existențială sau ratare, succes real sau iluzoriu, fervoare a idealului, speranță. Nelipsit de discursivitate și didacticism tocmai din cauza aglomerării altor teme generoase, textul devine pre-textul unei viziuni regizorale ingenioase și surprinzătoare în sensul superior al termenului. Caietul de regie apare astfel ca o confabulare, o potențare a unor sugestii care există doar într-o dimensiune orizontală, iar regizorul un co-

autor, cu drepturi cel puțin egale cu cele ale dramaturgului en titro. Cristina Ioviță a știut să extragă tocmai acele sugestii existente în stare latentă și să le asambleze într-o viziune din care nu lipsește miticul și simbolul, viziune unitară, care propune spectatorilor o dezbatere consecventă în dramatismul ei și, nu în ultimul rînd, credibilă. Credibilitate asigurată în egală măsură de jocul actoricesc consistent, convingător și, nu rareori, scilicet, Misoara Irim în Irina, personajul pe care cade greutatea piesei, conferă complexitate și nuanțare unui rol în care trăirea emoțională și meditația morală nu sint întotdeauna bine echilibrate în text. Puritatea, luciditatea, credința în valorile morale, atîtea calități ale eroinei sint însumate convingător de către interpreta, care, de-altfel, duce greu unu cuplu imperfect rodât scenic. Sorin (Nicolae Manolache), deși animat de bune intenții și în vizibilă creștere (de formă), este încă neconvingător, ezitant, chiar stingaci, deplasînd interesul spre relația Irina — Tudor (în ciuda schematismului acestui rol), relație nuanțată de jocul fără cusur al lui Constantin Florea, actor ale cărui realizări sint în deplin acord cu propriile-i intenții și resurse. Perfect sincronizat: cuplul Lili- Artur (Ada Gîrțoman — Cristian Rotaru) se impune prin varietatea și complexitatea mijloacelor

de expresie, ca o prezență scenică de prim ordin. Într-un deza-cord fructuos cu creionarea ușor șarjată a autorului, interpretii celor doi falși învingători, dozînd jucăcios grotescul patetic și sarcasmul autoflagelat, conferă un caracter verosimil, ceea ce include și un început de înțelegere, unui tîndem care-și plătește aparentul succes cu nenumărate abdicări morale.

O scenografie inspirată (Rodica Arghir) care pune în evidență fără ostentație sugestiile regizorale, realizînd adevărate metafore plastice cu, credem, justificate, conotații mitice. (Ne gîndim la metafo-ra firului țesut de moderna Penelopă care este Irina, dar și la cea a pinzei de pîianjeni care semnifică destinul personajelor, pinză care nu poate fi ruptă decît de o credință imuabilă într-un sentiment purificator, aflat la limita superioară a intensității: „O dragoste nebună, nebună, nebună”). Ilustrația muzicală, deși defavorizînd (sonor) unele replici, corespunde unui anumit orizont de așteptare, contribuie la reușita unui spectacol lucrat cu seriozitate și profesionalism. Un spectacol în care tinerii se vor recunoaște, primii, în colegii lor de generație, dar care poate deveni un fecund prilej de meditație pentru spectatori (mai) tîturoi vîrstelor.

Viorel DĂRJA

CADRAN

„Cugetări” critice

Am mai vorbit la această rubrică despre confuzia pe care o pot produce (pentru cititori) așa-zisele verdicte critice emise uneori cu o condamnabilă ușurință. Reluăm chestiunea, determinăți de această dată de frecvența și voioșia cu care diverși semnatari catadicsesc să rostească înflorate și mari cuvinte, chiar dacă de sub perdeaua lor de fum adevărul ne face cu ochiul. Sub un titlu categoric („Un model de reportaj”), N. Mihaescu (în Săptămîna nr. 4), cunoscut cronicar de limbă, are răgazul, între două polemici, să ne comunice impresiile sale de lectură, insistînd a ne convinge cum că un oarecare text din revista Magazin despre ocotirea pădurii ar fi, chipurile, un reportaj exemplar. Argumentele aduse în susținerea „cauzei” sint tot atît de palide (ca să nu zicem altfel) ca și citatele selectate: „Reluînd, mai departe, că pădurarul Ion Bunghez nu se lasă copleșit de necazuri — pie-

dează N. M. — autorul reportajului notează în stilul său pitoresc și sugestiv” (s.n.). Și ce credeți că notează? „Spre a îndestula cămările iernii ce va veni, chiar în aceste zile... se cosesc ierburile și se pregătește finul”. Dar iată și „un pasaj expresiv, deopotrivă, prin semnificația lui de ordin economic și prin policromia lexicală”: „...an de an, din cantonul nr. 13 al Ocolului silvic se asigură diferitelor sectoare ale economiei naționale cele mai diferite (sic!) produse: vagoane de lemn de fag și mesteacăn...”. Și urmează enumerarea, din care totuși merită reținute (pentru expresivitate) cele „cite 10—15 și chiar 20 de vagoane de fructe de pădure, ciuperci și plante medicinale, la care se adaugă... doi tîurași de peste 500 kilograme, un porc, 800 litri de lapte...”. Și ca să se observe cit de obiectiv este, N. M. declară cu duioșie... că pe autorul reportajului „nu am avut plăcerea să-l cunosc personal”.

Amatorismul își spune cuvîntul și în foiletoanele lui Valeriu Bărgău (din SLAST) dedicate tinerilor scriitori. Trecem peste criteriile de partizanat ce par să stea la baza „selecționabililor” și ne oprim asupra unui singur exemplu: Bedros Horasangian. Mai întîi aflăți că „De la Caragiale încoace, schița părea iremediabil pier-

cută”. Ați înțeles de ce! Nu apăruse încă Bedros H. care, în sfîrșit, asemeni cometelor „a apărut foarte senin din senin, fără să facă și să se facă gălagie în jurul său”. Ce vrea să însemne noțiunea asta de „gălagie” mai rămîne de văzut. Și ce face el, B. H. (în viziunea pluridimensională a „biografului” său?). „Pe spații de o filă jumătate, două-trei (uneori mai multe), (sic!), Horasangian dezvoltă adevărate spectacole, lumi care se pun în mișcare cu tot cu ființele și lucrurile care le locuiesc (alcătuiesc) (?)!” (SLAST nr. 6, p. 2).

Nu vom încheia această scurtă trecere în revistă a „sirenelor amăgitoare” din ultima vreme fără a semnală notațiile luxuriante ale poetului Mircea Dinescu reunite (în aceeași publicație, SLAST) sub genericul „Ei sint contemporanii mei”. Pentru M. D., Mircea Cărtă-răscu, bunăoară, este „ultim poet cu Bucureștii-n glas” care „dă intrare în capitala noastră la tot felul de personaje „și are curajul de a „expune hălci de realitate în vitrina poemelor sale imaginare”. Bineînțeles M. D. nu-și propune să lanseze judecăți critice, ci mai degrabă să se amuze și să ne amuze cu verbul lui scilicet și original. Ceea ce e cu totul alt-ceva.

Ioanid DELEANU

Mitologie română

(urmare din pag. III)

pune o semiotică și o citire inter-textuală a corpusului mitic. În spațiul unei cronici este imposibil comentariul aplicat al acestei părți, cea mai voluminoasă, a studiului. Sint exegeze convingătoare și altele care pun pe gînduri, sint poteze seducătoare și alte îndolnice (mai ales unele etimologii ropuse), sint teme epuizate și al-

tele cărora li se poate adăuga mult material informativ, mai ales folcloric, influențînd, poate, configurația sistemului.

Făcînd mitologie comparată, Romulus Vulcănescu constată că, de cele mai multe ori, specificitatea o dă nu desenul sistemului mitic, ci accentul. Pentru cultura română emblema mitică purtătoare de accent o constituie, în viziunea sa, perechea Fătat-Nefărtat, o bipolaritate armonică recognoscibilă

în ipostaze primitive, traco-dacice și romanice, medieval-cresține etc., în bipolaritatea uranic-htonian sau constructiv-destructiv. Oricît ne-am teme de reducții și simplificări, într-o astfel de sinteză este absolut necesar un centru ordonator, un punct de convergență care poartă, implicit, și pecetea personalității autorului. Altfel, nu ar rămîne decît un impersonal inventar tematic.

Cartea lui Romulus Vulcănescu propune foarte mult. Rămîne însă de văzut cum va fi receptat și „re-format” prin utilizare acest mult.

CONSEMĂRI

● LA O POETĂ

La început de februarie, cîmpulungeana Lisaveta Țîmpău împlinea o sută de ani. Împreună cu unul dintre feciorii săi Constantin Țîmpău (trecut, desigur, de vîrsta pensionării) am pornit spre Valea Seacă pe un drum de iarnă grea lunecat pe sub cetina nînsă de la poalele Rarăului. Vreau s-o văd pe centenară și să-i aud glasul. E un privilegiu, îmi zic, să stai de vorbă cu cineva care vine din celălalt veac. Insoțitorul meu, cunoștință veche de altfel, mă asigură că bătrîna sa mamă se va bucura de vizită, deși o gripă prelungită a cam săbit-o în ultimele luni. Nu fără emoție, pășesc pragul casei lui Neculai Țîmpău, mezinul, unde se află poeta. Pentru cei care nu știu, voi preciza că Saveta Țîmpău s-a născut decenii de-a rîndul printre rapsozii de faimă ai Bucovinei, nu puține dintre versurile sale fiind azi asimilate și integrate folclorului literar din zonă. („Săraca inima mea / Nu mi-o știe nimenea / Nici doctor cu doctorii / Nu-mi mai poate folosi / Numai mîndru cu ochii / Mă poate tîmădui”).

Conversația noastră decurge neașteptat de frumos, amfitrioana dovîndu-se cu chef de vorbă, în aceeași măsură, spirituală și bine dispusă. Răspunde întrebărilor mele, rememorează întîmplări vechi și foarte vechi (unele din copilărie), recită cu plăcere și, acolo unde nu e sigură, se oprește scuizîndu-se firesc: „Vezi că uit?”. „Era o ciocirle aici, în vale”, o strînește Constantin. Și către mine: „Caiește întregi a scris despre ea”. Și bătrîna primește „provocarea”: „Stați și ascultați: Păsărică, pasărea / Pe crengi verzi tu nu ședeai / Cobori iar la noi în sat / Cîntă celui supărat / Cobori pe la vaduri rele / Și cîntă-i celui cu jelu”.

Viața sa de munteancă vrednică și simțitoare însumează o adevărată istorie. Mamă a zece copii, crescută în aerul tare al tradiției autentice, a știut să înfrunte momentele grele ale existenței, și acestea n-au fost puține, să nu se dea bătută. Cîntecul și versul au însoțit-o pretutîndeni. Astăzi poate mărturisii: „N-am socotit că ajung anii aceștia, după cite le-am petrecut. Dar mi-a plăcut mult viața, nu mi-a fost teamă”. Drept pentru care nu se sfiește să-și etaloze cu mîndrie descendența: „Sînt din osul Dodenilor. Ai auzit de ei?” O stirpe de bărbați cutezători ce-au dat cîndva de furcă tîtărilor. (Confirmarea o găsim la Simeon Florea Marin. El relatează despre neamul Dodenilor în legenda intitulată „Dodul și tîtării”).

La despărțire nu uită să-mi adreseze cuvenita invitație: de a reveni. „Să mai stăm de vorbă”. Într-un ceremonial memorabil: „Munților cărunților / Veți lăsa, iubitori / Pe Saveta lui Țîmpău / De sub muntele Rarău / Să grăiască lumii iară / Despre voi și-n astă vară?”.

Din acest colț de pagină trimit gîndul meu cel bun venerabilei poete. S-o găsească sănătoasă și ferică.

Ion BELDEANU

● NUME DE REFERINȚĂ ÎN JAZZ: ANCA PARGHEL

În martie 1980 organizatorii celei de-a X-a ediții jubiliare a festivalului de jazz de la Sibiu primeau următoarea înștiințare: „Titel Popovici va participa la sărbătoarea jazzului românesc în fruntea unui big-band avînd în program și o solistă vocală de excepție”.

Peste citeva zile, în cadrul unei emisiuni „Jazz Forum” premergătoare festivalului, aveam să auzim înregistrată piesa „La trenul A”, de D. Ellington cîntată la postul de radio București de studenta Anca Parghel din Iași. Ne-am convins că în tot ce s-a spus nu era nici o exagerare, Anca Parghel intruînd cu adevărat calitățile unei interprete de jazz: muzicalitate bună, o voce cu o întîndere de excepție, timbru specific jazz-ului, metrică și simț improvizatoric. Dar... rigorile debutului și-au spus cuvîntul, tînăra studentă a conservatorului ieșean făcînd o impresie bună în festival, iscînd însă și controverse privind apariția ei.

Ne-am reîntîlnit doi ani mai tîrziu, în martie 1982, cînd Anca Parghel venea la forumul anual al jazzului românesc în calitate de concurentă. A cîștigat premiul al III-lea, trofeu ce îi conferea dreptul de a cînta în viitor în galele consacraților.

În același an, la ediția a doua a „Galelor Jazzului” de la Costinești, în urma apariției în recital și jam-session, Anca a devenit, în cele patru zile fierbinți, unul din momentele favorite ale publicului.

Avînd însă un repertoriu cantonat în tradiția standardelor, tînăra solistă suceveană (între timp a început să activeze ca profesoară de pian la Școala de Muzică din Suceava) nu a adus nici o notă de originalitate în anul 1983, deși a colaborat cu o serie de interpreți și grupuri apreciate în jazzul românesc (Johnny Răducanu, Vocal Jazz Quartet) sau cu cvartetul instrumental alcătuit din englezii: Simon Picard, Paul Rogers, Cliff Vener plus ieșeanul Ion Baciu jr.

Adevăratul salt calitativ s-a produs la festivalul de la Brașov, din decembrie 1984. Se pare că Anca găise formula de lucru ideală printro triplă ipostază: compozitoare, pianistă și solistă vocală. Nu mai puțin inspirată a fost cooptarea trombonistului Liviu Mărculescu, instrumentist al Filarmonicii din Botoșani.

Dînd la iveală inspirate teme ca „Blues la festival”, „Călătorie în vis”, „Motto”, „Bulgări de Zăpadă”, interpreta suceveană reușește un insolit melanj între elemente de blues, be-bop și free reformulate într-un nou și original produs sonor ce intrunește toate datele jazzului modern.

Anul 1985 îi aduce o serie de succese constante, atît în sălile de concert-e sau cluburi, cît și în festivaluri.

E de ajuns să enumerăm aparițiile festivaliere:

— „Perpetuum Jazz”, din 3 martie 1985 — Studioul de concert-e R.T.V. București;

— Festivalul de la Cluj-Napoca, din 9 martie 1985;

— Festivalul internațional de jazz de la Sibiu — 21—24 martie 1985;

— Festivalul de jazz de la Costinești — 9—12 august 1985.

Pe scena sibiană din 1985 Anca Parghel a fost remarcată de către Pawel Brodowski, editor șef al revistei internaționale „Jazz Forum”, prezent în sală.

În ultimul număr al revistei „Jazz Forum '85”, în cadrul articolului „Sibiu Milestone”, Brodowski consideră apariția Ancăi Parghel ca pe unul dintre cele mai reușite momente ale jazzului românesc, elogiînd recitalul acesteia și subliniînd influențele binefacătoare ale marilor modele ale genului vocal: Betty Carter și Jeanne Lee.

„Costinești 1985” a însemnat o nouă culme ascensională cucerită de interpreta din Suceava. Recitalul, cît și „întîlnirea cu prietenii jazzului” din dimineața de 11 august au demonstrat încă o dată valențele novatoare aduse de această interpretă jazzului românesc.

Deși în cercurile de specialitate, cît și în rîndul publicului ce umple sălile de concert și festival, de la Cluj-Napoca, Sibiu, Timișoara, Satu Mare, Iași, Constanța, București etc., nimeni nu se mai îndoiește, astăzi, că ne aflăm în fața celei mai bune voci din jazzul nostru, este regretabil că „Electrecordul” nu a reușit să realizeze discul mult așteptat, de excepție al Ancăi Parghel.

Prof. Nicolae IONESCU

coordonator muzical al festivalului de la Sibiu

● EXPOZIȚIE

Apröape o retrospectivă ar putea fi numită expoziția pictorială Ileana Bardă, deschisă pînă nu demult la Galeria din Suceava. O căldură aparte, precum cea a unei ramuri înflorite, se degajă din impresionantul grupaj reunit pe simeze sub zodia florilor și a argintatelor natuiri statice cu obiecte care ne traversează, de obicei, amintirile din copilărie și pe cele din casa tîhnită a părinților noștri. Profesoara de ieri nu încetează, astfel, să ne dea adevărate lecții de culoare și sunet. (M. M.).

● INAUGURARE

Recept s-a deschis „Cenaclul folcloriștilor” din comuna Fundu Moldovei, cunoscut centru etno-folcloric. Cu acest prilej, din partea Cenaclului din Suceava al Uniunii Scriitorilor au participat poezii: Victor Rusu, George Bodea, Horațiu Stamatin și prozatorul Ion Filipciuc.

George Bodea a prezentat, în fața unui numeros public, un recital din noua sa carte, „Pămînt din Bucovina”, aparută la Editura Junimea din Iași. (M. M.).

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DĂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DUMITRIU. Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Str. Mihai Viteazul nr. 48